

На основу члана члана 4. став 1. тачка з., члана 10. став 2. тачка б. и члана 25. Закона о Агенцији за банкарство Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске" број 67/07 и 40/11), члана 101. Закона о банкама Републике Српске ("Службени гласник Републике Српске" број 44/03, 74/04 и 116/11), а у вези са чланом 5. Закона о спречавању прања новца и финансирања терористичких активности ("Службени гласник БиХ", број 53/09), Управни одбор Агенције за банкарство Републике Српске на сједници одржаној дана 26.06.2012. године
д о н о с и

О Д Л У К У

О МИНИМАЛНИМ СТАНДАРДИМА АКТИВНОСТИ БАНАКА НА СПРЕЧАВАЊУ ПРАЊА НОВЦА И ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИСТИЧКИХ АКТИВНОСТИ

І Уводне одредбе

Члан 1.

Овом одлуком се ближе прописује минимум обима, облика и садржаја активности банака на спречавању прања новца и финансирања терористичких активности.

Члан 2.

Банке су дужне да у писаном облику донесу програм за спровођење активности из члана 1. ове одлуке, односно програм за управљање ризиком од прања новца и финансирања терористичких активности, те да обезбиједи спровођење адекватних контролних процедура којима ће се обезбиједити да се програм, политике и процедуре у потпуности спроводе у пракси.

Ризик прања новца и/или финансирања терористичких активности представља могућност да клијент злоупотреби банку за прање новца или финансирање терористичких активности и да неки пословни однос, трансакција или производ буду посредно или непосредно употребљени за прање новца и/или финансирање терористичких активности.

Одредбе Програма као и све политике и процедуре банке су дужне да у потпуности спроводе у свом сједишту, у свим филијалама и другим организационим дијеловима у земљи и у свим филијалама или другим организационим дијеловима у иностранству. Посебну пажњу банке су дужне да посвећују активностима њихових филијала и других организационих дијелова у иностранству.

Актами из претходног става и у њиховом провођењу банке су дужне да осигурају високе етичке и професионалне стандарде свих одговорних лица и ефикасно спречавање могућности да криминални елементи злоупотребљавају банку у сврху прања новца и финансирања терористичких активности, била она тога свјесна или не, што подразумијева спречавање, откривање и извјештавање надлежних институција о прописаним или сумњивим активностима.

Члан 3.

Обавезни дио Програма из претходног члана су слиједеће политике:

1. политика о прихватљивости клијента,
2. политика о идентификацији клијента,
3. политика о сталном праћењу рачуна и трансакција и
4. политика о управљању ризиком од прања новца и финансирања терористичких активности.

Политике и процедуре за провођење политика се морају заснивати на процјени ризика од прања новца и финансирања терористичких активности и примјени принципа "упознај свог клијента".

Члан 4.

Банке су дужне не само да утврде идентитет својих клијената него и да стално прате активности које се одвијају на рачунима и да провјеравају и утврђују да ли се трансакције одвијају на нормалан и очекиван начин својствен природи рачуна.

Принцип "уознај свог клијента" треба да буде централни елемент процедура за управљање ризиком и спровођење контрола, али је исти потребно допунити са редовним интерним прегледима и интерном ревизијом усклађености рада банке са захтјевима постављеним законима и другим прописима који прописују стандарде спречавања прања новца и финансирања терористичких активности.

II Политика о прихватљивости клијента

Члан 5.

Политиком о прихватљивости клијента банка је дужна да дефинише који и какви клијенти су прихватљиви за банку, као и да пропише свеобухватне процедуре за провођење те политике. Овом политиком је потребно дефинисати параметре за поједине категорије ризика које клијенати и производи или услуге могу носити за банку на основу којих ће се вршити процјена ризика. Те категорије ризика су: низак, средњи и висок ризик.

Процедуре за провођење ове политике треба да буду прилагођене тако да захтјеви за испитивањем клијената буду степеновани зависно од категорије ризика клијента тако да се за клијенте са високим ризиком проводе најоштрија и најдетаљнија испитивања и документовања, односно да се проводи појачана идентификација и праћење, за клијенте за средњим ризиком стандардни поступак идентификације и праћења, те за клијенте ниског ризика поједностављени поступак идентификације.

Утврђивање прихватљивости клијента

Члан 6.

Политиком о прихватљивости клијента банке су дужне дефинисати факторе ризика на основу којих утврђују прихватљивост клијента, узимајући у обзир географске факторе ризика, факторе ризика који се односе на клијента те факторе ризика који се односе на производе и услуге које нуде клијентима. Овом политиком банке су дужне, минимално, обухватити сљедеће факторе ризика:

- а) држава поријекла клијента, држава поријекла већинског власника односно стварног власника клијента, без обзира на то налази ли се та држава на листи некооперативних држава и територија коју издаје међународно тијело за контролу и спречавање прања новца, на попису земаља наведених као off-shore зоне или некооперативне земље који израђује односно ажурира Финансијско-обавјештајно одјељење Агенције за истраге и заштиту БиХ (у даљем тексту: ФОО) или на листи држава које банка сматра ризичним на основи властите процјене;
- б) држава поријекла лица која с клијентом обављају трансакције, без обзира на то гдје се та држава налази на листама из тачке а) овог члана;
- в) клијент, већински власник односно стварни власник клијента, лица која с клијентом обављају трансакције – према којима су изречене мјере ради успостављања међународног мира и сигурности у складу с резолуцијама Савјета безбједности Уједињених нација, Савјета Европе;
- г) непознат или нејасан извор средстава клијента, односно средства чији извор клијент не може доказати;
- д) случајеви кад постоји сумња да клијент не поступа за свој рачун, односно да поступа по налогу или упутствима трећег лица;
- ђ) неуобичајени ток трансакције, поготово ако се узме у обзир њезина основа, износ и начин извршења, сврха отварања рачуна, као и дјелатности клијента – ако је клијент лице које обавља пословну дјелатност;
- е) случајеви кад постоји сумња да трансакције које клијент обавља могу бити повезане са прањем новца и финансирањем терористичких активности;
- ж) клијент је политички изложено лице;
- з) рачуни других лица повезаних с клијентом;
- и) специфичност послова које клијент обавља.

Члан 7.

Банке утврђују прихватљивост клијента, зависно од фактора ризика, на следећи начин:

- а) обављају класификацију клијената с описом оних врста клијената који би за банку могли бити ризични клијенти те утврђују врсте производа и услуга које могу пружити појединим категоријама клијената;
- б) поближе одређују услове под којима ће заснивати уговорне односе, односно пословну сарадњу с клијентом и разлоге за отказивање постојећих уговорних односа.

Банке су, због утврђивања прихватљивости клијента, дужне прописати:

- а) поступак утврђивања фактора ризика у вези с новим клијентима;
- б) поступак утврђивања фактора ризика док трају постојећи пословни односи с клијентом;
- в) начин поступања с ризичним клијентима.

Банке неће заснивати пословне односе ни сарађивати с банкама или другим институцијама које су регистроване у земљама у којима не обављају своју дјелатност нити су дио финансијске групе, која подлијеже надзору ради откривања и спречавања прања новца и финансирања терористичких активности ("банке шкољке").

Утврђивање ризичности производа и услуга

Члан 8.

Банке утврђују ризичност производа и услуга тако да процјењују своје производе и услуге како би се утврдио ризик који они носе с обзиром на могућност њиховог искориштавања за прање новца и финансирање терористичких активности.

III Политика о идентификацији клијента

Члан 9.

У смислу ове одлуке клијенти банке су:

1. физичка и правна лица која отварају или имају отворен рачун код банке;
2. физичка и правна лица у чије име или корист се отвара или је отворен рачун у банци тј. крајњи власник корисник;
3. физичка и правна лица која желе или обављају финансијске трансакције путем банке;
4. физичка и правна лица која обављају трансакције путем различитих врста посредника; и
5. било која физичка и правна лица која су повезана са финансијском трансакцијом која банци може нанијети ризик репутације или је изложити неком другом ризику.

1. Идентификација клијента

Члан 10.

Банке су дужне да утврде детаљне и свеобухватне процедуре за идентификацију нових клијената. Ове процедуре ће зависити од категорије ризика којој припадају поједини клијенти и производи или услуге које ће клијенти користити. У зависности од ових категорија банка ће примјенити пропорционалне мјере идентификације клијената. Ове мјере идентификације могу бити: поједностављене, стандардне и појачане.

Поступак идентификације се проводи на почетку успостављања пословних односа. Међутим, да би се осигурало да су документи још увијек важећи и релевантни, банке су дужне да проводе редовне прегледе већ постојећих докумената. Исто тако банке су дужне да проводе овакве прегледе у свим случајевима када се обављају значајне трансакције, када се појављују значајне промјене у начину на који клијент користи рачун за обављање трансакција и када банка значајно мијења стандарде за документовање идентитета или трансакција клијента.

Код успостављања пословних односа са новим клијентима, као и у случајевима из претходног става, банке су дужне да изврше верификацију клијентовог идентитета користећи поуздане, независне изворе докумената, података или информација (идентификациони подаци). Верификација идентитета клијента се мора окончати прије завршетка успостављања пословног односа, односно у току банкарског дана у којем се пословни однос успоставља. Изузетно, верификација се може извршити и после успостављања пословног односа, с тим да се у случају вршења трансакција она има извршити прије окончања трансакције, односно одобравања рачуна корисника или исплате средстава у случају повремених трансакција које представљају приливе (примање новца или лоро дознаке). Ако је пословни однос успостављен без извршене верификације, онда се у случају трансакција које представљају одливе (слање новца или ностро дознаке) верификација има извршити прије започињања трансакције.

У случајевима када се верификација не може извршити у роковима дефинисаним у предходном ставу започети пословни однос се прекида и о томе се извјештава ФОО.

Члан 11.

Документи из којих банка утврђује идентитет клијента и на основу којих врши верификацију клијентовог идентитета генерално треба да буду такве природе да их је најтеже прибавити на незаконит начин или фалсификовати, као и документи који су прописани другим одговарајућим прописом. Посебну пажњу банке треба да посвете нерезидентним клијентима и не смију да сузе или непотпуно обаве процедуре за утврђивање идентитета у случајевима када нови клијент није у могућности да се лично представи.

Када је клијент нерезидент, банка треба увијек да постави питање и себи и клијенту: зашто је такав клијент за отварање рачуна изабрао банку у страни земљи.

У случајевима када банке сазнају да немају довољно информација о неком постојећем клијенту дужне су да предузму хитне мјере да добију такве информације на најбржи могући начин, и док их не добију не могу обавити тражене трансакције, односно дужне су да изврше верификацију промијењених идентификационих података.

Банке су дужне да за идентификацију клијента и сваки појединачни производ пропишу стандарде о врсти потребне документације и временском периоду за чување те документације, а најмање у складу са одговарајућим прописима за чување докумената.

Банке не могу отворити рачун нити обављати пословање са клијентом који инсистира на његовој анонимности или који се приликом идентификације користи лажним именом, презентује нетачне идентификационе податке и кривотворену документацију. У оваквим случајевима банке могу одбити отварање рачуна, односно успостављање пословног односа са клијентима без обавезе давања образложења. У овим случајевима нужно је сачинити забиљешку о пословном контакту са клијентом и о томе обавјестити ФОО.

У случајевима неактивних рачуна банке су дужне да буду посебно опрезне ако се деси да се исти неочекивано активирају, нарочито ако њихово активирање чине трансакције у значајнијим износима или показују неке од индикатора сумњивих активности. У оваквим случајевима, поред осталог, потребно је да банке врше поновну провјеру идентитета клијента.

У свим случајевима банке су дужне да изврше провјеру докумената као и провјеру да ли клијент заиста постоји, да ли је на регистрованој адреси, да ли заиста обавља наведене пословне активности.

Поједностављене мјере идентификације

Члан 12.

Поједностављење мјере идентификације банке ће примијенити у случајевима када пословни однос успостављају са клијентима који су:

- а) државни органи и институције, без обзира на ниво организације државне структуре (држава, ентитети, дистрикт, општине),
- б) јавна предузећа и институције која су организовали држава, ентитети, дистрикт или општине,

- в) обвезници провођења мјера на спречавању прања новца и финансирања терористичких активности, над којим надзор у вези са примјеном законских и других прописа у вези спречавања прања новца и финансирања терористичких активности врше органи и агенције који су организовани у складу са посебним законима,
- г) други клијенти, правна и физичка лица, за које банка на основу анализе ризика утврди да носе низак ризик од прања новца и финансирања терористичких активности, као што су то нпр. физичка лица која отварају рачуне који служе за исплату редовних мјесечних примања (плате, пензије и сл.), те рачуне штедње.

Члан 13.

Низак ниво ризика од прања новца и финансирања терористичких активности могу да носе клијенти који долазе из земаља чланица Европске уније или других земаља које, према подацима Финансијско-обавјештајног одјељења, испуњавају међународно прихваћене стандарде спречавања прања новца и финансирања терористичких активности.

Члан 14.

У оквиру поједностављених мјера идентификације банке су дужне да прикупе сlijедеће податке и информације о клијентима:

1. назив, адреса и сједиште правног лица које успоставља пословни однос, односно име, презиме и адреса физичког лица које успоставља пословни однос;
2. име и презиме законског заступника или опуномоћеника који за правно лице успоставља пословни однос;
3. сврха и намјена пословног односа и извор средстава;
4. датум успостављања пословног односа и
5. друго у складу са одговарајућим прописима.

Потврду, односно верификацију прикупљених података и информација о клијенту банка је дужна обезбиједити вршењем увида у документацију у којој су записани прикупљени подаци и информације о клијенту као што су: лични идентификациони документи, изводи из одговарајућих регистара, документ на којем је клијент или овлаштено лице клијента депоновало свој потпис и друго у складу са извршеним анализама ризика банке.

Стандардне мјере идентификације

Члан 15.

У категорију средње ризичних клијената банке сврставају оне клијенте, пословне односе, производе или трансакције које на основу анализе и процјене ризика није могуће дефинисати као високо или ниско ризичне.

Члан 16.

У оквиру стандардних мјера идентификације банке су дужне да прикупе сљедеће податке и информације о клијентима:

- а) физичким лицима:
  1. име и презиме;
  2. датум и мјесто рођења;
  3. јединствени матични број грађанина;
  4. адресу становања;
  5. назив и сједиште послодавца код којег је лице запослено;
  6. опис других извора средстава и друге податке по процјени банке.
- б) правним лицима
  1. назив и сједиште клијента;
  2. назив и сједиште оснивача и стварних власника клијената;
  3. број и датум лиценце (посебне сагласности), ако је посебним законом прописана обавеза лиценцирања за обављање клијентове дјелатности;

4. идентификационе податке лица овлашћених за заступање и представљање, те лица овлашћених за располагање средствима на рачунима клијента;
5. идентификационе бројеве додијељење од пореских и других органа и институција којима клијент, сходно посебним законима, мора извршити пријављивање своје дјелатности;
6. податке о пословној и финансијској способности, те друге податке по процјени банке.

Потврду, односно верификацију прикупљених података и информација о клијенту банка је дужна обезбиједити вршењем увида у документацију у којој су записани прикупљени подаци и информације о клијенту:

а) за физичка лица:

1. лични идентификациони документи (лична карта, возачка дозвола, пасош или други идентификациони документ из којег се неоспорно и са сигурношћу може утврдити идентитет);
2. податке о адреси, односно о мјесту боравка (документ из којег се може утврдити мјесто боравка);
3. потврда и/или увјерење које издаје послодавац;
4. евентуално документе о другим изворима средстава (уговор о закупу и сл.);
5. факсимил потписа клијента и документ на којем је клијент депоновао свој потпис и друге податке по процјени банке;
6. документе које креира банка-анализе финансијске способности клијента.

б) за правна лица:

1. извод из одговарајућег регистра као доказ о законском статусу;
2. документ о оснивању (одлука или уговор);
3. идентификациони документи оснивача и стварних власника ако су физичка лица, односно изводи из одговарајућих регистра ако су правна лица;
4. дозвола за рад ако је иста потребна за дјелатност коју клијент обавља;
5. лични идентификациони документи и спесимен потписа лица овлашћених за заступање и представљање, те лица овлашћених за располагање средствима на рачунима клијента;
6. увјерења и друге документе од органа и институција неопходне за обављање дјелатности;
7. финансијске извјештаје о пословању и другу документацију у складу са процјенама банке.

Презентовану документацију од клијента и документацију коју је банка сама прибавила, банка је дужна чувати у оригиналу или фотокопији ако није могуће задржати оригиналан документ.

Банке су обавезне да, осим за клијента, изврше идентификацију и верификацију идентификације и лица која дјелују у име или рачун клијента.

Појачане мјере идентификације

Члан 17.

Појачане мјере идентификације банке ће примјенити у случајевима када пословни однос успостављају са:

- а) банкама или сличним кредитним институцијама са сједиштем у иностранству;
- б) политички изложеним лицима; и
- в) клијентима који нису лично присутни приликом успостављања пословног односа, односно провођења мјера идентификације.

Појачане мјере идентификације и праћења банке ће проводити и у другим случајевима када процјеном ризика утврде да се ради о клијенту који за банку носи висок ниво ризика од прања новца и финансирања терористичких активности.

Пословни односи са банкама или сличним кредитним институцијама са сједиштем у иностранству (кореспондентски банкарски односи)

Члан 18.

Када послове међународног платног промета обављају преко мреже других банака или сличних кредитних институција са сједиштем у иностранству, с којима успостављају одређене пословне односе (кореспондентски односи), те када ове послове у земљи обављају за банке или сличне кредитне институције са сједиштем у иностранству (кореспондентски односи) банке су дужне да предузму појачане мјере идентификације и праћења пословног односа како не би биле увучене у држање и/или трансфере новца који су повезани са прањем новца и/или финансирањем терористичких активности.

У вези са овим, банке су дужне да прикупе потребне информације о њиховим кореспондентским и респондентским банкама са циљем да у потпуности упознају природу њиховог пословања. Фактори и информације који морају бити обухваћени су:

1. локација (земља) у којој је сједиште банке;
2. менаџмент;
3. главне пословне активности;
4. настојања у спречавању прања новца и финансирања терористичких активности као и адекватне политике за прихватање клијената и познавање својих клијената;
5. сврха односно циљ због којег се успоставља пословни однос;
6. идентитет трећих лица која ће користити ову врсту услуга;
7. стање банкарских прописа и супервизије у земљи сједишта банке, итд.

Банке смију успостављати овакву врсту пословних односа само са банкама у чијим земљама постоје одговарајуће институције које спроводе ефикасну супервизију банака. Банка не смије успостављати пословни однос са "банком шкољком" и мора развити процедуре које ће то осигурати и које ће онемогућити успостављање пословног односа са банкама за које је познато да омогућавају да њене рачуне користе "банке шкољке".

Банке су дужне да спријече ризик да се ови рачуни користе од трећих страна ради обављања активности у своју властиту корист.

Посебну пажњу банке су дужне посветити прелазним (услужним) рачунима (енгл.: payable-through account), које држе за иностране банке, како би се избјегла могућност директног приступа клијената ових банака (под-држаоци рачуна) тим рачунима у циљу вршења трансакција као што су издавање чекова, подизање и уплате новца и др, а да ови клијенти ниси били предметом процедуре њихове идентификације и праћења при отварању рачуна, односно успостављању ове врсте пословног односа, при чему респондентна банка на захтјев банке држаоца рачуна мора пружити релевантне податке о извршеној идентификацији и праћењу под-држаоца рачуна.

Политички изложена лица

Члан 19.

Приликом успостављања пословних односа или вршења трансакција (у случајевима када се не успоставља трајан пословни однос), банке су дужне да примени процедуре које ће омогућити утврђивање да ли је клијент политички изложено лице.

Страна или домаћа политички изложена лица су она лица којима су повјерене истакнуте јавне функције високог ранга на међународном и државном нивоу (држава, ентитети, дистрикт, општина), чланови њихових породица те лица која блиско сарађују са овим лицима. Политички изложеним лицима сматрају се и лица којима је била повјерена ова дужност, а није протекао период дужи од једне године од престанка те дужности. Не сматрају се политички изложеним лицима лица на функцијама средњег и нижег ранга.

Процедуре ће омогућити банкама да директно од клијента и/или јавности доступних регистара и база података прикупе податке и информације о клијентовој политичкој изложености. Сходно овоме, банке су дужне да:

1. имају адекватне процедуре базиране на ризику како би утврдили да ли је клијент политички изложено лице;
2. имају одобрење од управе за успостављање пословних односа са таквим клијентима;
3. предузимају адекватне мјере да би утврдили извор средстава која су укључена у пословни однос или трансакцију;
4. спроводе појачан надзор пословног односа.

Исте мјере идентификације и праћења банке су дужне примјенити у случајевима када су оснивачи, стварни власници, лица овлаштена за заступање и представљање, те лица овлаштена за располагање средствима на рачунима клијента правног лица политички изложена лица.

Успостављање пословног односа без физичког присуства клијента

Члан 20.

Када банке успостављају пословне односе са клијентима који нису физички присутни дужне су примјенити појачане мјере идентификације, како би умањиле и квалитетно управљале ризиком који може бити присутан у пословању са клијентима. Банке су дужне да, поред других, примјене и сљедеће мјере за умањење ризика:

1. захтијевање додатних докумената који се не траже од осталих клијената;
2. овјеравање достављених докумената;
3. независно контактирање клијента од стране банке;
4. ангажовање специјализоване фирме за контролу и оцјену клијента у циљу додатне провјере клијента;
5. захтијевање да се прво плаћање (уплата) обави преко рачуна у име клијента код друге банке која има исту обавезу да проводи сличне стандарде за контролу и оцјену клијента.

Уколико банка не проведе појачане мјере идентификације неће успоставити пословни однос са клијентом који није физички присутан приликом успостављања пословног односа.

2. Посебна идентификациона питања

Спречавање злоупотребе технолошког развоја

Члан 21.

Банке су дужне усвојити политике и процедуре и подузети мјере које су потребне за спречавање злоупотребе технолошког развоја у сврхе прања новца и финансирања терористичких активности.

Овим политикама и процедурама банке су дужне дефинисати специфичне ризике који се односе на успостављање пословних односа вршења трансакција електронским путем, путем интернета или другог интерактивног компјутерског система, телефонским путем, кориштења АТМ (банкомата), кориштења електронских картица које су повезане са рачунима клијената (дебитне и кредитне) за плаћања и подизање готовине.

У склопу управљања овим ризицима банка је дужна да:

1. приликом успостављања пословног односа са клијентом примјени појачане мјере идентификације;
2. обезбиједи да међубанкарске електронске трансфере (SWIFT и др.) и трансфере које врше клијенти са посебних терминала путем слободних телекомуникационих линија (POS банкарство), као и за остале трансфере наведене у ставу 2. овог члана, кроз читав ток трансфера прате идентификациони подаци о налогодавцу и налогопримцу, те о сврси трансфера;
3. успостави, редовно прегледа и тестира сигурносне мјере и контроле процеса и система;

4. обезбиједи да аутентификација клијента укључује комбинацију најмање два начина потврђивања клијентовог идентитета;
5. примијени сигурне и ефикасне мјере аутентификације за потврду идентитета и овлаштења клијента.

Приликом вршења ових трансфера банка је дужна обезбиједити поштовање свих ових обавеза како за домаће, тако и за међународне трансфере.

У случајевима када банка не може обезбиједити потребне идентификационе податке и информације о клијетима одбиће пружање ових врста банкарских услуга.

Трећа страна

Члан 22.

У испуњавању захтјева идентификације и верификације клијентовог идентитета банке се могу ослањати на трећу страну, али крајња одговорност за испуњење услова је на банкама које се ослањају на трећу страну. Банке су дужне одмах обезбиједити потребне идентификационе податке и информације о клијенту. Банке морају испунити услове да копија документације са идентификационим подацима и информацијама на основу које је трећа страна извршила верификацију клијентовог идентитета буде доступна на захтјев банке, без одлагања.

Трећа страна, у овом смислу, представља све обвезнике на спровођењу мјера спречавања прања новца и финансирања терористичких активности који су дефинисани Законом о спречавању прања новца и финансирања терористичких активности који су регулисани и надзирани од стране посебних регулаторних тијела. Трећа страна може бити и еквивалентна институција из стране земље, за коју банка мора обезбиједити доказе да испуњава дефинисане услове, при чему може користити извјештаје међународних институција са овлаштењима на спречавању прања новца и финансирања терористичких активности (FATF, Moneyval komitet Савјета Европе, свјетска банка, ММФ и др.).

Трећу страну не представљају институције са којима је банка закључила уговорни однос о обављању одређених активности (outsourcing), ни у случајевима када те институције задовољавају дефинисане критерије треће стране. У оваквим случајевима сматра се да је сама банка обавила идентификацију и верификацију клијентовог идентитета.

Оставе-чување у сефовима

Члан 23.

У активностима за послове оставе тј. чувања ствари, каса, запечаћених коверата или пакета у сефовима за чување, банке су дужне да успоставе посебне процедуре за адекватну идентификацију физичких лица и/или правних лица који нису са банком успоставили неки други пословни однос, односно отворили рачун. Битан елемент ових процедура мора да буде осигурање стварне могућности за идентификацију правог власника ствари у остави.

Старатељски рачуни и приватно банкарство

Члан 24.

Пошто старатељски рачуни могу бити кориштени за изигравање или заобилажење процедура банака за идентификацију клијената, банке морају успоставити такве процедуре да ефикасно могу утврдити прави идентитет стварног корисника или власника рачуна. При томе су обавезне да траже и добију задовољавајуће доказе о идентитету сваког посредника, старатеља и опуномоћеника, али и лица кога они представљају односно стварног корисника или власника рачуна.

Банке су дужне да буду посебно опрезне приликом успостављања пословних односа са пословним фирмама са специјалном сврхом, нарочито интернационалним пословним компанијама, које физичка лица користе као метод за рад анонимних рачуна. Како је ефикасна идентификација оваквих клијената или крајњих власника изузетно тешка, банке су дужне да са посебном пажњом упознају и открију структуру организације такве компаније, да утврде који су стварни извори средстава и да идентификују крајње кориснике или власнике или лица која имају стварну контролу над средствима.

Када банка открије или има разлога да вјерује да је рачун који је отворио професионални посредник отворен у корист клијента појединца дужна је извршити идентификацију тог клијента. У случајевима када професионални посредник отвара збирни рачун за више клијената, и у случају када се не отварају и у случаја када се отварају под-рачуни збирног рачуна, банке су дужне да утврде идентитет свих појединачних клијената.

У случајевима који слиједе банке су дужне да одбију захтјев за отварање рачуна:

1. када посредник није овлаштен да банци пружи потребне информације о правим власницима средстава, нпр. адвокати ограничени кодексом професионалне тајне; и
2. када посредник није подвргнут стандардима контроле и оцјене који су еквивалентни стандардима постављеним овом одлуком.

IV Политика о сталном праћењу рачуна и трансакција

Принцип "упознај свог клијента" и формирање профила клијената

Члан 25.

У свакодневном пословању и односима са клијентима, банке морају сазнати и упознати клијентове активности, систематски разумјети њихово пословање, упознати финансијске и платежне навике, битне информације и документацију о клијентовим пословним везама и новчаним токовима, врсте пословних односа које клијенти имају и упознати њихове пословне контакте, њихове домаће и међународне тржишне праксе, уобичајене изворе задужења и одобрења њихових рачуна, кориштених валута, учесталост и величине односно обиме трансакција, итд. Банке су нарочито дужне да:

1. у случају пословних фирми упознају и власничку структуру фирме, овлаштене извршне доносиоце одлука и све оне који су правоваљано овлаштени да дјелују у њихово име;
2. обавезу своје клијенте да им унапријед и на вријеме достављају информације и документацију о очекиваним и намјераваним промјенама облика и обављања својих пословних активности; и
3. посебну пажњу посвете добро познатим клијентима и јавним личностима и осигурају да њихово евентуално незаконито или сумњиво пословање не угрози репутацију банака.

На основу елемената из претходног става банке су дужне да формирају и профил својих клијената. Овај профил ће бити садржан у посебном регистру профила клијената, а како то банке саме уреде. Утврђени профил клијената банке ће користити као индикатор у праћењу пословања са клијентима за утврђивање:

1. уредности и континуитета у пословним односима између банака и клијената; и
2. неуобичајеног понашања и одступања од клијентових профилираних понашања или промета по рачунима у циљу покретања одговарајућих процедура.

Необична и неуобичајена понашања која чине основ за сумњу

Члан 26.

Банке су дужне обратити посебну пажњу на све сложене, неуобичајено велике трансакције или неуобичајене обрасце трансакција које немају јасно видљиву економску или законску сврху.

Банке су дужне да захтијевају од клијената објашњење за сваку уочену значајнију промјену понашања. У случају да клијенти не могу дати или дају неувјерљиво и без аргумената објашњење, банке такво понашање треба да сматрају сумњивим и да активирају своје процедуре за детаљније истраживање укључујући и слање извјештаја о сумњивим активностима клијента надлежној институцији (ФОО).

Необична и неуобичајена понашања која чине основ за сумњу, поред осталих, су:

1. неочекивана промјена у финансијском понашању клијента која се не може објаснити пословним или финансијским мотивима;

2. неочекивана појава новог лица, посла и/или географског подручја код банкама већ познатог начина и врсте пословања, пословне и финансијске мреже клијента;
3. посебна карактеристика неке трансакције која се не уклапа у уобичајену праксу клијента;
4. употреба средстава са рачуна клијента за сврху која није уобичајена и обухваћена аранжманом банке и клијента;
5. објашњење трансакције од стране клијента није увјерљиво и изгледа лажно;
6. када се учестало понављају трансакције у износима који су испод износа законом прописаног за извјештавање и пријаву надлежним институцијама;
7. када клијент затвара свој рачун подизањем цијелокупног износа у готовом новцу или трансфером тог износа у више мањих износа на више новоотворених рачуна;
8. када радници банака немају јасне доказе да се ради о криминалним активностима, али имају сумњу да таква могућност постоји.

Саставни дио ове одлуке чини и Прилог о показатељима сумњивих финансијских трансакција.

Праћење с циљем спречавања прања новца

Члан 27.

Банке су дужне да проводе стално праћење рачуна и трансакција као основни аспект ефикасних процедура за упознавање свог клијента. Из овог разлога банке су дужне да претходно добију и дефинишу одговоре на једно од најбитнијих питања каква је природа нормалних и разумних или нормалних или уобичајених активности по рачунима својих клијената. Када то постигну дужне су да осигурају средства или инструменте, начине или процедуре да открију које се трансакције не уклапају у такву природу понашања и да тим поступцима ефикасно контролишу и минимизирају свој ризик у пословању са клијентима.

Обим до којег банке развијају своје праћење трансакција на рачунима својих клијената мора да буде прилагођен потребама адекватне осјетљивости на ризик. За све рачуне банке су дужне да успоставе такав систем који ће омогућити откривање свих необичних, неуобичајених и сумњивих врста активности.

Члан 28.

Да би осигурале испуњење циљева из претходног члана банке су дужне да:

1. успоставе лимите трансакција по одређеним врстама или категоријама рачуна;
2. обавезно посвете пажњу и провјере све трансакције по рачунима које прекорачују успостављене лимите;
3. дефинишу врсте трансакција које морају да упозоре банке да постоји могућност да клијенти обављају неке необичне, неуобичајене или сумњиве трансакције;
4. дефинишу врсте трансакција које по својој природи првенствено немају економски или комерцијални смисао;
5. дефинишу праг и/или природу великих износа новчаних депозита који нису конзистентни нормалним или очекиваним трансакцијама од одређене врсте клијената;
6. дефинишу поступање банке у случајевима великог промета по рачунима чија салда уобичајено нису на високом нивоу;
7. сачине званичну што свеобухватнију листу примјера сумњивих трансакција и примјера и начина могућих облика прања новца.
8. успоставе адекватан информациони систем који ће омогућити креирање књиговодствене и ванкњиговодствене документације и евиденција са свим подацима који на задовољавајући начин описују настали пословни догађај који ће бити довољан алат за вршење анализе и праћења промета по рачуну, односно свих клијентових пословних активности.

Члан 29.

За рачуне који представљају висок ниво ризика банке су дужне да примијене појачане мјере праћења. Да би идентификовале категорију рачуна са високим нивоом ризика потребно је да банке успоставе и сет кључних показатеља према којима ће се рачуни категоризовати у ову групу, узимајући у обзир податке о историји и сазнањима о клијенту као што су извор средстава за рачун, врсту и природу самих трансакција, земљу поријекла клијента и друге. За рачуне високог нивоа ризика банке су дужне да:

1. креирају адекватан систем за управљање информацијама којим ће осигурати да управа и одговорни службеници банке за праћење усклађености рада банке са захтјевима прописаним законом и прописима у овој области правовремено имају потребне информације за идентификацију, за ефикасно праћење рачуна клијената са вишим нивоом ризика и за њихове анализе. Овај систем треба да обухвати најмање:
  - а) извјештавање о документацији која недостаје за потпуно сигурну идентификацију клијената,
  - б) извјештавање о необичним, неуобичајеним и сумњивим трансакцијама које су обављене путем рачуна клијената, и
  - в) извјештавање о свеобухватним информацијама о укупним пословним односима клијената са банком;
2. осигурају да управа банке добро познаје ситуацију клијената банке који представљају висок ниво ризика, да прикупља и цијени и информације које се могу добити од других обвезника, те од домаћих и међународних институција које имају надлежности у борби против прања новца. Значајне трансакције ових клијената треба да буду одобрене од стране управе;
3. усвоје јасну политику, донесу интерна упутства и процедуре и да успоставе контролу чији је циљ појачано праћење пословања политички изложених лица и лица за која је потврђено или је јасно да су са њима повезани.

Праћење с циљем спречавања финансирања терористичких активности

Члан 30.

Информисање надлежне институције и блокирање финансијских средстава за која банке сумњају или знају да служе за финансирање терористичких активности или лица која подржавају тероризам је основни предуслов за борбу против терористичких активности. Највећу пажњу банке треба да посвете:

1. провјерама у обиму који је то могућ да ли се средства из законских извора или послова у већем или мањем дијелу усмјеравају у подржавање терористичких активности;
2. примјени процедура за спречавање финансирања терориста и терористичких организација и с њима повезаних лица;
3. покушајима да открију стварни идентитет и/или сврху без обзира на износ трансфера, нарочито када сврха трансфера и/или пошиљалац и/или прималац нису јасно наведени;
4. случајевима када се налогом клијената рачун неочекивано празни;
5. као и у случајевима прања новца у којима се прима или шаље новац електронским путем, а попраћени су необичним или неуобичајеним аспектима, као што су величина износа, земља у коју се новац шаље, земља поријекла подносиоца налога, врста валуте, и сл.;
6. непрофитним и добротворним организацијама, нарочито ако обављање активности није у сагласности са регистрованом дјелатности, ако извор средстава није јасан, ако организација прима средства из необичних и сумњивих извора.

Праћењем рачуна и трансакција клијената банка мора утврдити да ли су њени клијенти, односно да ли су лица која су налогодавци или налогопримци у трансакцијама које се изводе без успостављања посебног пословног односа (отварања рачуна) лица која се налазе на листама лица осумњичених за финансирање терористичких активности због сумње да финансирају тероризам или због сумње да су повезана са тим лицима, које креирају релевантне институције (међународне: Савјет безбједности Уједињених нација, одговарајућа тијела Савјета Европе и домаће: Министарство безбједности и Финансијско обавјештајно одјељење).

У случајевима када ова лица покушају успоставити пословни однос са банком или када су постојећи клијенти банке (постојећи рачуни), банка је дужна о томе, у складу за одредбама Закона о спречавању прања новца и финансирања терористичких активности обавијестити Финансијско обавјештајно одјелење и извршити привремено замрзавање средстава ових лица.

V Политика о управљању ризиком од прања новца и финансирања терористичких активности

Члан 31.

Политиком о управљању ризиком од прања новца и финансирања терористичких активности, банке су дужне да дефинишу одговорност органа банке, израду и досљедну примјену јасних и прецизних процедура за извјештавање одговарајућих интерних органа банке као и надлежних институција у складу са законом и прописима о свим законом прописаним и сумњивим трансакцијама клијената и обавезу именовања лица за координацију активности банке на спречавању прања новца и финансирања терористичких активности.

Одговорност органа банака и извјештавање

Члан 32.

Овом политиком банке су дужне дефинисати одређеност органа банке (надзорни одбор и управа банке) ка високом нивоу корпоративног управљања у својим банкама. Ова одређеност промовише висок ниво усклађености са међународним стандардима, као и националним законским и подзаконским прописима и неопходна је за постизање и одржавање усклађености њиховог пословања са прописаним стандардима спречавања прања новца и финансирања терористичких активности. Ово подразумијева да органи банке промовишу интегритет лица именованог за координацију активности на спречавању прања новца и финансирања терористичких активности и уопште висок ниво стандарда корпоративног управљања у комуникацији са банкарским службеницима и корпоративним актерима, а све у циљу квалитетног управљања ризицима који могу произаћи из прања новца и финансирања терористичких активности.

Надзорни одбори банака су одговорни за доношење ефикасног Програма те да осигурају да се у банкама проводе адекватне контролне процедуре којима ће се обезбиједити да се програм, политике и процедуре, као његов саставни дио, у потпуности проводе у пракси.

Политике и процедуре банака треба да буду ефикасне и да обухватају редовне поступке за одговарајући и успјешан надзор од стране управе, системе интерних контрола, интерну ревизију, подјелу дужности, обуку одговарајућих радника и остале сегменте који су у уској вези са овом области.

За провођење политика и процедура банке, Програмом банака морају бити јасно дефинисане одговорности и подијелене на одговарајуће носиоце, тј. на одговарајуће организационе дијелове или функције, управу, остало руководство и друге запослене у банци.

Члан 33.

Линије за извјештавање о законом прописаним, необичним, неубичајеним и сумњивим трансакцијама клијената морају бити јасно дефинисане. Ово извјештавање у пракси мора бити редовно и ефикасно, а линије извјештавања доступне свим дијеловима банке и лицима која имају обавезу извјештавања, у складу са интерно прописаним извјештајним политикама и процедурама.

Члан 34.

Упоредо са обавезом из претходног члана ове одлуке, банке су дужне да донесу и интерне процедуре за извјештавање надлежних органа изван банке, у складу са одговарајућим законом и прописима, о свим прописаним информацијама и подацима.

Банке су дужне да у потпуности извршавају своје извјештајне обавезе према законом прописаним институцијама.

Члан 35.

Банке су дужне да чувају документацију о свим трансакцијама обављеним од стране клијената и у односима са клијентима, по врсти, на начин и на рок како је то прописано одговарајућим законом.

Именовање овлашћеног лица

Члан 36.

Надзорни одбори банака су дужни да осигурају да се у банкама на руководном нивоу именују овлашћена лица која ће имати одговорност за координацију свих активности банака у праћењу усклађености банака са свим законским и другим прописаним захтјевима који су предмет ове одлуке и ефикасно провођење Програма.

Овлашћено лице за усклађивање банке са прописаним захтјевима за активности против прања новца и финансирања терористичких активности треба да:

1. је одговоран да осигура уредно функционисање извјештајне функције према надлежним институцијама, прописане законом и другим прописима, о свим трансакцијама преко прописаног износа, свим повезаним и сумњивим трансакцијама;
2. је одговоран да осигура уредно функционисање линија извјештавања у складу са Програмом;
3. има одговарајуће квалификације, знања, искуства и добру радну и моралну репутацију;
4. има одговарајућа потребна средства за обављање своје функције укључиво најмање два извршиоца од којих један одговоран за мониторинг откривања сумњивих клијената, а други за мониторинг линије извјештавања надлежних институција и интерне линије извјештавања као и овлаштења за доношење и самосталних одлука и тражење правне подршке. У већим банкама потребно процијенити потребу за више извршилаца;
5. има свакодневни потпуни приступ систему праћења клијената;
6. свакодневно прима извјештаје о сумњивим активностима клијената;
7. има овлаштења да изда налог релевантним запосленим за провођење процедура из закона, прописа и Програма и о томе обавијести управу и надзорни одбор банке;
8. може да прати домаће и процедуре у односима са иностранством ради провјере потенцијалних сумњи;
9. предузима кораке за унапређење својих знања и способности и знања и способности радника који су њему подређени и осталих релевантних радника банке;
10. има директну и непосредну везу са управом и надзорним одбором банке те да најмање једанпут квартално подноси извјештај надзорном одбору и управи банке о поступању банке и њеној усклађености са захтјевима за спречавање прања новца и финансирања терористичких активности као и активностима које су предузете против откривених сумњивих клијената;
11. најмање једанпут годишње изврши процјену адекватности постојећег Програма, политика и процедура, провјеру процјене ризика и надзорном одбору даје приједлоге за њихово ажурирање или унапређење;
12. пружа пуну потребну подршку у активностима које проводи интерна ревизија банке;
13. у своје процедуре укључи и елементе за интерну истрагу о одговорности радника банке који су занемарили своје дужности у овој области.

Интерна и екстерна ревизија банака

Члан 37.

Интерне ревизије банака су дужне да проводе редовну процјену и осигурају да се програм, његове политике и процедуре за спречавање активности прања новца и финансирања терористичких активности, односно политике и процедуре "упознај свог клијента" у потпуности проводе и буду усклађене са свим захтјевима закона и других прописа.

Усклађеност пословања банака са захтјевима закона и прописа треба да буде предмет независне процјене од стране функције интерне ревизије у банкама, што укључује процјену адекватности банчаних политика и процедура са становишта законских захтјева и других прописа.

Обавезну функцију интерне ревизије у банкама чине и стално праћење да ли и како одговарајући радници банке обављају и спроводе захтјеве програма, политика и процедура и то путем тестирања усклађености у случајевима адекватно изабраних узорака клијената, рачуна и трансакција као и тачности извјештавања о необичним, неуобичајеним, сумњивим и трансакцијама које су прописане законом и другим прописима.

Члан 38.

Функција интерне ревизије у банкама треба да представља потпуно независну процјену управљања ризиком и функционисања система интерних контрола у банкама. Интерна ревизија је дужна да о својим налазима и оцјенама уредно односно периодично (најмање једном годишње) извјештава Одбор за ревизију и/или Надзорни одбор банке у складу са законом. Ови извјештаји треба да обухватају налазе и оцјене ефикасности банке по свим питањима прописаним законом и прописима, програмом, политикама и процедурама банке којим су регулисане обавезе банака за спречавање прања новца и финансирања терористичких активности. Једно од битних поглавља у овим извјештајима треба да буде и оцјена о адекватности обуке радника банке у овој области.

Члан 39.

Надзорни одбор банке је дужан да осигура да је интерна ревизија банке стручно и технички оспособљена нарочито кадровима који су веома добро упознати са програмом, политикама и процедурама као и да посједују високе моралне и стручне способности нарочито у области "упознај свог клијента".

Поред осталог радници интерне ревизије у банкама морају бити изузетно про-активни када се ради о праћењу активности које су банке дужне предузети на основу налаза и оцјена интерне ревизије, екстерне ревизије и институција које проводе закон.

Члан 40.

У поступку обављања независне екстерне ревизије њихових финансијских извјештаја банке су дужне да са независним екстерним ревизорским фирмама уговоре и обављање ревизије и оцјене провођења законских и прописаних обавеза банака, провођења програма, политика, процедура, система интерних контрола и функционисања интерне ревизије банака и оцјене да ли је банка ускладила своје пословање са захтјевима за спречавање прања новца и финансирања терористичких активности уз обавезно кориштење технике тестирања.

Обука запослених у банкама

Члан 41.

Банке су дужне да осигурају сталну обуку свих својих запослених који су обухваћени њиховим програмом за спречавање прања новца и финансирања терористичких активности. Садржај ове обуке мора да обухвати најмање сљедеће теме из области која је предмет ове одлуке:

1. законске обавезе банке и обавезе из других прописа;
2. програм, политике и процедуре банке;
3. детаљне елементе политике "упознај свог клијента";
4. опасности од прања новца и ризици за банку и личне одговорности радника банке;
5. могућности и слабости финансијских институција у спречавању прања новца и финансирања терористичких активности;
6. одговорности и овлашћења овлашћеног лица;
7. систем интерних контрола;
8. систем интерне ревизије;

Периодичност и теме обуке из претходног става банке треба да прилагоде реалним потребама својих одређених организационих дијелова, функција и/или радника, а ради правовременог усклађивања са новим захтјевима и упознавања са новим појавама, као и одржавања већ стеченог знања и искустава својих радника банке су дужне да успоставе програм редовних видова обуке.

У одлучивању о потребама, врсти и обиму обуке из претходног става банке су дужне да прилагоде циљ обуке зависно од тога да ли се ради о новом радницима, радницима који имају директни контакт са клијентима, радницима које ради са новим клијентима, радницима који контролишу да ли је рад банке усклађен за захтјевима закона и других прописа, осталом руководству, управи и/или надзорном одбору, итд.

Путем програма обуке банке су дужне да осигурају да сви релевантни запослени у потпуности разумију важност и потребе за што успјешнијим провођењем политике "упознај свог клијента" и да такво разумијевање буде кључ успјеха у њеном спровођењу.

Члан 42.

Да би повећали стручне способности и ефикасност својих запослених, банке су дужне да израде свеобухватан приручник којим ће бити обухваћени закони и подзаконски прописи којим је регулисано спречавање прања новца и финансирања терористичких активности, програм банке са свим политикама и процедурама, правила за понашање запослених, методи откривања незаконитих и сумњивих активности, одговорности и овлаштења овлашћеног лица, описи неких упечатљивих примјера злоупотреба, програм за обуку радника и Прилог уз ову одлуку.

VI Завршне одредбе

Члан 43.

Банке су дужне да ускладе програм, политике и процедуре са овом одлуком у року од 90 дана од дана ступања на снагу ове одлуке.

Члан 44.

Даном ступања на снагу ове одлуке престаје да важи Одлука о минималним стандардима активности банака на спречавању прања новца и финансирања тероризма ("Службени гласник Републике Српске", број 12/03, 55/04 и 56/05).

Члан 45.

Ова одлука ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику Републике Српске".

УО број: 289/12
26.06.2012. год.
Бања Лука

ПРЕДСЈЕДНИК
УПРАВНОГ ОДБОРА
Мирјана Јаћимовић

П Р И Л О З И
уз Одлуку о минималним стандардима активности банака
на спречавању прања новца и финансирања терористичких активности

1. ПОКАЗАТЕЉИ СУМЊИВИХ ТРАНСАКЦИЈА

Уз познате и у свијету уобичајене и Одлуком о минималним стандардима активности банака на спречавању прања новца и финансирања терористичких активности наведене показатеље за препознавање сумњивих финансијских трансакција, у овом прилогу Одлуке као додатак даје се преглед индикатора за сумњиве трансакције:

Г О Ш Т Е

- а) Клијент не жели да се кореспонденција шаље на кућну адресу;
- б) Изгледа да клијент има рачуне код неколико банака у једном подручју без неког очигледног разлога;
- в) Клијент у више наврата користи једну адресу, али често мијења овлаштена лица која су укључена у ту активност;
- г) Клијент користи поштански фах или адресу “генерална испорука” или неку другу врсту адресе за испоруку поште, умјесто адресе улице, што би био стандард за то подручје;
- д) Клијент је почео вршити честе готовинске трансакције у великим износима, с тим што прије тога ово није била нормална активност за тог клијента;
- ђ) Клијент константно врши готовинске трансакције у заокруженим износима (нпр. КМ 20.000, КМ 15.000, КМ 9.900, КМ 8.500, итд.);
- е) Клијент константно врши готовинске трансакције које су нешто испод износа који се треба пријавити (КМ 30.000);
- ж) Клијент врши трансакције у износу који је у поређењу са износима из претходних трансакција неуобичајен;
- з) Клијент тражи од банке да чува полог или врши трансфер великих сума новца или других средстава, а ова врста активности неуобичајена за тог клијента.

1. ТРАНСАКЦИЈЕ КОЈЕ СЕ ОДНОСЕ НА РАЧУНЕ

- а) Отварање рачуна за клијенте са адресом ван локалног подручја пружања услуге;
- б) Рачун са великим бројем малих готовинских уплата и малим бројем великих готовинских исплата;
- в) Средства положена на више рачуна, консолидована на једном рачуну, а трансфер извршен ван земље;
- г) Клијент користи више депозитних локација ван локације матичне филијале;
- д) Клијент врши неколико трансакција у једном дану;
- ђ) Активност која битно премашује активност која је предвиђена при отварању рачуна;
- е) Неактивни рачуни преко којих се изненада врше значајне трансакције;
- ж) Необјашњиви трансфери између фирме клијента и рачуна клијента;
- з) Више депозита положених на рачун клијента од стране треће стране.

2. ТРАНСАКЦИЈЕ КОЈЕ СЕ ОДНОСЕ НА ПОДРУЧЈА ВАН БиХ

- а) Клијенти и други учесници у трансакцији немају никаквих очигледних веза са БиХ;
- б) Трансакција прелази многе међународне границе;
- в) Трансакција укључује земљу за коју је уобичајена незаконита производња или продаја дроге или земљу у којој не постоји ефикасан систем за спречавање прања новца и финансирања терористичких активности;
- г) Трансакција која се односи на земљу познату по високом нивоу тајности банкарског пословања и корпоративном закону (нпр. Британски Дјевичански отоци, Белизе, итд.);
- д) Трансакције које се односе на земљу која је позната или за коју се сумња да врши активности прања новца или подржавања терористичких активности (види допуњене листе земаља FATF-a: www.fatf-gafi.org).

3. ТРАНСАКЦИЈЕ КОЈЕ СЕ ОДНОСЕ НА "OFF-SHORE" ПОСЛОВНЕ АКТИВНОСТИ

- а) Збир великих салда који није у складу са познатим прометом пословне активности клијента, а након тога трансфери на рачун(е) у иностранству;
- б) Кредити према или од "off-shore" компанија;
- в) Необјашњиви електронски трансфери средстава од стране клијента.

II ПРИМЈЕРИ ПОКАЗАТЕЉА СПЕЦИФИЧНИ ЗА ОДРЕЂЕНЕ ИНДУСТРИЈСКЕ ГРАНЕ

1. ТРАНСАКЦИЈЕ ФИЗИЧКИХ ЛИЦА

- а) Изгледа да клијент има рачуне код неколико финансијских институција у једном географском подручју;
- б) Клијент трансферише један или више готовинских депозита на генерални рачун стране кореспондентне банке (нпр. пролазни рачун);
- в) Клијенти који имају велика салда на кредитним картицама;
- г) Клијент који жели да му се кредитне и дебитне картице пошаљу на међународну или домаћу дестинацију која није његова;
- д) Клијент има бројне рачуне и полаже готовину на сваки од ових рачуна, с тим да су укупна одобравања ових рачуна у великим износима;
- ђ) Клијент често полаже депозите преко банкомата (иако је ова услуга доступна у банци) нешто мало испод износа који се мора пријавити (КМ 30.000);
- е) Треће лице готовински плаћа/полаже депозит у чековима на кредитну картицу клијента.

2. КОРПОРАТИВНЕ И ПОСЛОВНЕ ТРАНСАКЦИЈЕ

- а) Рачуни се користе за примање или исплату великих сума, а не показују никакве уобичајене пословне активности као што су исплата плата, плаћање рачуна, итд.;
- б) Депоноване или повлачење средстава са корпоративног рачуна је у главном у готовини, а не у облику задужења и одобрења која се односе на комерцијално пословање;
- в) Клијент врши плаћања у готовини или полаже готовину како би покрио негативни салдо код банке, новчане трансфере или друге преносиве и утрживе инструменте плаћања;
- г) Клијент полаже велики износ наочиглед неповезаних депозита на неколико рачуна и веома често врши трансфере главнине салда на један рачун у истој банци или другдје;
- д) Клијент константно врши хитна повлачења великих сума новца са једног рачуна који је управо имао велики и неочекивани прилив из иностранства;
- ђ) Мала пословна фирма која послује на једној локацији полаже депозит на исти дан у различитим филијалама на неколико географских подручја, што се не чини практичним за ту сврху посла;
- е) Јавља се значајно повећање у полагању готовине или преносивих инструмената од стране компаније која нуди професионалне савјетничке услуге, а нарочито ако се трансфер депозита врши одмах;
- ж) Клијент жели да отвори дебитну/кредитну картицу коју треба послати на међународну или домаћу дестинацију која није мјесто његове пословне активности;
- з) Јавља се тржишно повећање у обиму трансакција на рачуну са значајним промјенама у салду рачуна које нису у складу са нормалним пословним праксама које се односе на рачун клијента;
- и) Необјашњиве понављајуће трансакције између рачуна физичког и правног лица.

3. ЕЛЕКТРОНСКИ ТРАНСФЕРИ СРЕДСТАВА

- а) Клијент врши трансфер великих сума новца на локацију у иностранству са инструкцијама да се страном лицу исплати готовина;
- б) Клијент прима велике суме новца са локације из иностранства путем електронског трансфера средстава са инструкцијама да се исплата изврши у готовини;
- в) Клијент врши трансфер средстава у другу земљу, не мијењајући валуту;

- г) Велики приливи трансфера из стране земље који се одмах подижу;
- д) Износ електронског трансфера није у складу са нормалним пословним трансакцијама за тог клијента;
- ђ) Клијент врши трансфер укључујући земље које су познате као извор наркотика или тачке кроз које пролазе пошиљке наркотика или су познате по високом нивоу тајности банкарских рачуна и пракси корпоративног банкарства;
- е) Клијент врши електронски трансфер средстава у слободне или "off-shore" зоне које нису у складу са пословним активностима клијента.

4. КРЕДИТНЕ ТРАНСАКЦИЈЕ

- а) Клијент изненада и неочекивано отплаћује проблематичан кредит;
- б) Кредитне трансакције се извршавају у ситуацијама када клијент посједује значајна средства, тако да кредитна трансакција нема економског смисла.

5. ТРАНСАКЦИЈЕ СА ОСИГУРАЊЕМ

- а) Клијент врши трансакцију која резултира очигледним повећањем инвестицијских доприноса;
- б) Клијент отказује инвестицију или осигурање одмах након куповине;
- в) Трајање уговора о животном осигурању је краће од три године;
- г) Трансакције подразумевају употребу и плаћање чинидбених гаранција што узрокује прекогранично плаћање.

6. ТРАНСАКЦИЈЕ У ПРОМЕТУ ХАРТИЈАМА ОД ВРИЈЕДНОСТИ

- а) На рачунима који су били неактивни одједном се евидентирају велике инвестиције које нису у складу са нормалним инвестицијским праксама клијента или његовим финансијским могућностима;
- б) Клијент који жели купити бројне инвестиције новчаним налозима, путничким чековима, благајничким чековима, банкарским налозима или другим банкарским инструментима, нарочито у износима који су незнатно испод КМ 30.000, а трансакција није досљедна нормалним инвестицијским праксама клијента или његовим финансијским могућностима;
- в) Клијент користи хартије од вриједности или брокерску фирму као мјесто за чување средстава која се не користе у трговини хартијама од вриједности или фјучерсима у дужем временском периоду, а ова активност није досљедна нормалним инвестицијским праксама клијента или његовим финансијским могућностима;
- г) Клијент врши велика или неочекивана поравнања хартија од вриједности у готовини;
- д) Трансфери средстава или хартија од вриједности између рачуна за која се не зна да су повезана са клијентом. Предложене трансакције се финансирају међународним електронским плаћањима, нарочито ако се ради о земљама у којима не постоји ефикасан систем за спречавање прања новца и финансирања терористичких активности.

2. СМЈЕРНИЦЕ ЗА АНАЛИЗУ И ПРОЦЈЕНУ РИЗИКА

При анализи и процјени ризика од прања новца или финансирања терористичких активности банке сврставају своје клијенте и производе (трансакције, односно пословне односе) у категорије које представљају:

- 1. низак ризик**
- 2. средњи ризик и**
- 3. висок ризик.**

Критерији ризика

Најчешћи критерији ризика јесу:

1. ризик клијента,
2. ризик производа (трансакције, односно пословног односа) и
3. географски ризик (ризик земље),

Елементи ризика

Методологија банке заснована на анализи и процјени ризика може узимати у обзир и елементе ризика који су специфични за одређеног клијента, пословни однос, производ или трансакцију те могу утицати на повећање или смањење ризика. Елементи ризика обухватају:

1. **Сврху рачуна или пословног односа** – рачуни отворени ради обављања уобичајених корисничких трансакција малих вриједности могу носити мањи ризик него рачун отворен ради обављања великих готовинских трансакција до тада непознатог клијента.
2. **Износ средстава или обимг трансакција** – неуобичајено велики износи средстава или неуобичајено велике трансакције у поређењу с онима које би се реално могле очекивати од клијента сличног профила могу упућивати на то да се клијент који се иначе не сматра клијентом повећаног ризика треба третирати као такав.
3. **Ниво регулације** или неког другог надзора односно режима управљања коме подлијеже клијент – законски уређена финансијска институција у земљи која има задовољавајући режим спречавања прања новца и финансирања терористичких активности носи мањи ризик него клијент који није надзиран или који подлијеже само минималним прописима регулације.
4. **Трајање пословног односа** – дуготрајни пословни односи који укључују честе контакте с клијентима могу доносити мањи ризик прања новца.
5. **Познавање земље клијента** укључујући законе, прописе и правила те структуру и обим законодавства утиче на процјену ризика.
6. **Захтијевање трансакција од клијента** које немају јасно комерцијално или друго оправдање или који непотребно повећавају сложеност трансакција односно на други начин смањују транспарентност без прихватљивог објашњења повећава ризик.
7. **Податке о лицима које су банке достављале Финансијско обавјештајном одјељењу** – у вези с тим лицем или његовим трансакцијама постојали су разлози за сумњу од прања новца или финансирања терористичких активности, што повећава ризик.

Ризик клијента

При анализи и процјени ризика од прања новца или финансирања терористичких активности банке, при анализи и процјени ризика клијента, посебно разматрају обиљежја својих клијената, и то у зависности да ли је клијент:

1. банка;
2. пошта;
3. друштво за управљање инвестиционим фондовима, инвестициони фонд (без обзира на тип), посредник на тржишту хартија од вриједности;
4. друштва за осигурање, посебно друштва која имају одобрење за обављање послова животних осигурања;
5. друштва са овлаштењем за обављање послова с финансијским инструментима;
6. државни орган (без обзира на ниво: државни, ентитетски, дистрикт, локални);
7. јавна агенција, јавни фонд (ПИО, ЗО и сл.), комора (без обзира на ниво);
8. акционарско друштво које котира и чијим се акцијама тргује на берзи, односно чији се финансијски извјештаји јавно објављују;
9. друга финансијска институција (лизинг друштво, микрокредитно друштво, микрокредитна фондација);
10. акционарско друштво које не котира, односно чијим се акцијама не тргује на берзи;
11. друштво са ограниченом одговорности, односно друштво организовано у неком другом облику;

12. предузетник, са посебном пажњом на посебне послове (драго камење, племенити метали, и друге робе високе вриједности, трговци аутомобилима, трговци некретнинама и др.);
13. физичко лица – грађанин;
14. политички изложено лице;
15. лице које није присутно приликом успостављања пословног односа;
16. лице које се налази на листама лица осумњичених за финансирање терористичких активности које доноси Организација Уједињених нација и Савјет Европе;
17. привредно друштво с интензивним готовинским пословањем, укључујући:
  - а) друштва која се баве преносом новца, овлаштене мјењаче, посреднике за пренос новца као и друга друштва која нуде услуге преноса новца,
  - б) казина, кладионице и друге дјелатности у вези с играма на срећу и
  - ц) друштва која немају интензивно готовинско пословање, али за провођење одређених трансакције употребљавају веће готовинске износе;
18. хуманитарна или друга непрофитна организације;
19. рачуновођа, адвокат, порески консултант и други који имају рачуне у одређеној кредитној институцији, а дјелују у име својих клијената;
20. лице (правно или физичко) које своје пословне односе или трансакције обавља у необичним околностима као што су:
  - а) знатна и необјашњена географска удаљеност између сједишта банке и клијента,
  - б) често и необјашњено затварање рачуна у једној, а отварање у другој банци или
  - ц) често и необјашњено пребацивање средстава између институција на различитим географским локацијама;
21. лице (правно или физичко) за које је Финансијско обавјештајно одјељење у посљедње три године:
  - а) затражило од обвезника да достави податке због сумње на праће новца или финансирање терористичких активности,
  - б) обвезнику издало налог о привременом заустављању извршења сумњиве трансакције или
  - ц) обвезнику издало налог за стално праћење финансијског пословања.

Ризик производа (трансакције, односно пословног односа)

При анализи и процјени ризика од прања новца или финансирања терористичких активности банке, при анализи и процјени ризика производа, посебно разматрају обиљежја производа које нуде клијетима у зависности да ли су ти производи (начин и обим њиховог кориштења) погодни за праће новца и/или финансирање терористичких активности. При томе посебно разматрају да ли ће клијенти (на који начин и колико) користити неки од следећих производа:

1. депозитни производи,
2. кредитни производи,
3. електронски трансфер новца,
4. физички преносива средства плаћања,
5. пролазни страни рачуни,
6. услуге управљања средствима,
7. документарни послови,
8. брокерисани депозити,
9. кореспондентни рачуни,
10. електронско банкарство,
11. приватно банкарство и др.,

који носе различит ниво ризика, у зависности од кориштења, сваки појединачно може носити различит ниво ризика.

Приликом анализе и процјене ризика производа, ризичност треба цијенити у корелацији са слиједећим параметрима:

1. обим,
2. просјечна величина трансакције,
3. профил клијената који користи одређени производ,
4. постојање адекватних специфичних контрола,

Ризик земље (географски ризик)

При анализи и процјени ризика од прања новца или финансирања терористичких активности банке, при анализи и процјени ризика земље, посебно разматрају да ли је клијент домаће или страном правно и/или физичко лице. Затим разматра и слиједећа обиљежја која, директно или индиректно, клијентима дају погодности за прање новца и/или финансирање терористичких активности. При томе посебно разматрају да ли клијенти долазе из земаља:

1. којима су наметнуте санкције, ембарго и сличне мјере од стране релевантних међународних организација (Организација Уједињених нација, Савјет Европе и др.);
2. за које вјеродостојни извори утврде:
  - а) да немају одговарајуће законе, прописе и друге мјере за спречавање прања новца и финансирања терористичких активности;
  - б) да финансирају или помажу терористичке активности и да у њима дјелују утврђене терористичке организације;
  - ц) да у њима постоји значајан ниво корупције или других криминалних активности;
3. које нису чланице Европске уније или не примјењују релевантне директиве Европске уније;
4. које по подацима међународне организације ФАТФ спадају међу некооперативне државе или територије или ако се ради о *offshore* финансијском центру наведеном на листи коју креира Финансијско обавјештајно одјељење.

У вези с информацијама о ризичним земљама односно некооперативним државама или територијама који не испуњавају кључне међународне стандарде везане уз спречавање прања новца или финансирања терористичких активности банке ће пратити службене интернетске странице међународних тијела.

MONEYVAL2 www.coe.int/t/dghl/monitoring/moneyval и
FATF 3 www.fatf-gafi.org